Poczta opłacona z góry. Cena 25 groszy.

GŁOS EWANGELICKI

PISMO TYGODNIOWE POŚWIĘCONE SPRAWOM KOŚCIOŁA EWANGELICKO-AUGSBURSKIEGO W POLSCE

Organ szerszych warstw ewangelików polskich, przy udziale ks. ks. profesorów: *Ed. Burschego, A. Suessa, K. Michejdy, ks. seniora Gloeha* — z Warszawy, *ks. W. Galstera* ze Starej Iwiczny, *ks. J. Kahanėgo* z Katowic, *ks. J. Winklera* z Pilicy, *ks. prefekta A. H. Figaszewskiego* ze Śląska Górnego, *prof. gimnazjum im. M. Reja, Dra O. Bartla, prof. gimn. zgierskiego A. Wajgelta.*

Cena prenumeraty:	Adres Redakcji i Administracji:	Wychodzi raz na tydzień w niedzielę
wraz z przesyłką pocztową: 3 zł. kwartalnie. Pojedyńczy numer 25 groszy.	WARSZAWA, ks. senior F. GLOEH, ul. Puławska Nr. 4. Prócz administracji prenumeratę przyjmuje: w Warszawie, księgarnia W. Mietke, Wspólna 10. Księgarnia. G. Szylinga, Szpitalna 10. w Łodzi, księgarnia Rennera Piotrkowska 65.	**Ogłoszenia:** Kolumna zawiera 4 szpalty ogłoszeń. Za wiersz nonparelowy po tekście 20 groszy w tekście 40 groszy.

Konto czekowe w Pocztowej Kasie Oszczędności Nr. 1508.

Rok XV. **WARSZAWA, dnia 14 października 1934 r.** **Nr. 41.**

50-lecie Parafji ewang.-augsb. Ştego Jana w Łodzi

W niedzielę dnia 7 października r. b. cała ewangelicka Łódź poruszona była niezwykłą uroczystością, jaką obchodziła parafja Stego Jana: 50 leciem istnienia tej parafji.

Uroczystość właściwie trwała kilka dni, lecz osiągnęła swój punkt kulminacyjny w ub. niedzielę. Już parę dni przedtem odbywały się odczyty i wieczorne nabożeństwa W następny poniedziałek odbył się z tej że okazji koncert religijny. Ale niedziela — była najwspanialszym dniem uroczystościowym, jaki rzadko w życiu parafji się spotyka.

Każdy, kto w tym dniu przebywał w świątyni, w której przez blisko 44 lata nauczał i głosił Słowo Boże niezapomnianej pamięci Ks. Superintendent W. P. Angerstein, czuł, że duch jego unosił się nad zgromadzonymi i błogosławił zbożnej pracy, której on pierwszy kładł fundamenty, i którą w ciągu blisko pół wieku niestrudzenie a wytrwale prowadził.

Przed oczami duszy każdego stawała charakterystyczna, silna postać tego duszpasterza i kaznodziei, nieustraszonego głosiciela jednej, prawdziwej chrześcijańskiej nauki w ujęciu wielkiego Reformatora Marcina Lutra, a na pamięć powracały nieodparcie różne wypadki charakterystyczne z tak niedalekiej lecz bezpowrotnej przeszłości.

Isnienie parafji Stego Jana nie zaczyna się ani od chwili postanowienia zbudowania kościoła, ani od dnia wyświęcenia i oddania do użytku parafjan tej pięknej świątyni stylowej, ale tylko i wyłącznie dopiero od chwili stanięcia na jej ambonie ks. Sup. W. Angersteina.

To też istnienie i rozwój tej parafji i jej dzieje, a wraz z nią dzieje łódzkiego społeczeństwa ewangelickiego ściśle i nierozerwalnie związane są w tym blisko półwiekowym okresie z życiem i działalnością ś. p. ks. W. P. Angersteina.

Jeżeli zatem cała uroczystość wyżej wspomniana wywierała na zebranych wielkie wrażenie, to, — rzec można otwarcie, — tylko wtedy ożywiała zmęczoną uwagę i [illegible]żała wybitnie skupienie słuchaczy, gdy mówcy wspominali postać i działalność tego wielkiego, a tak niedocenionego przez następne pokolenie, Ks. Angersteina, namaszczonego sługi Słowa Bożego, złotoustego kaznodziei i głębokiej wiary wyznawcy Chrystusowego.

Może jeszcze przyjdzie czas, że ocenione będą jego zasługi odpowiednio i sprawiedliwie, i wdzięczność ludzka uwieczni imię jego na pierwszej tablicy dla zasłużonych w tymże kościele Stego Jana. Dotychczas, niestety, to się nie stało. Kolegjum Kościelne Stego Jana zajęte jest innemi gospodarczemi sprawami — pastorzy parafji nie zdołali na ten fakt zwrócić uwagi, a pozostałej bliższej rodzinie widać nie wypada dawać inicjatywę uczczenia zasług swego bogobojnego Ojca.

Tymczasem na cmentarzu łódzkim nad usypaną mogiłą, obok imponującego mauzoleum ojca polskiego przemysłu bawełnianego, ś. p. Karola Scheibera, stoi skromny czarny krzyż marmurowy z napisem niemieckim, że tu leży Superintendent Angerstein i że krzyż ten stawia parafja Stego Jana; lecz zapomniano podać, że ten, co pod tym krzyżem spoczywa, był przez 44 lata tej parafji niestrudzonym, oddanym, wiernym duszpasterzem i twórcą jej podstaw duchowych i materjalnych. — I kiedy napis na wspomnianym mauzoleum jest już umieszczony w języku polskim, na krzyżu ś. p. Ks. Sup. W. P. Angersteina — umieszczony został tylko po niemiecku.

* * *

W sobotę 6 b. m. wieczorem kościół Stego Jana był cały nazewnątrz oświetlony. Na środku fasady widniał zdala duży krzyż z jarzących lamp. Przed świątynią rozstawiono stoliki, gdzie sprzedawano pamiątkowe znaczki, broszury i tygodnik ks. radcy Dietricha — „Friedensbote." — W kościele odbywało się nabożeństwo niemieckie, na którem przemawiali: ks. radca Dietrich i ks. Osterman. Kościół był cały udekorowany

zielenia i żywem kwieciem, oraz oświetlony żyrandolami, a ołtarz mieniącemi się reflektorami. W prezbiterjum zasiadł NPW. Ks. Biskup Dr. J. Bursche w otoczeniu kilku miejscowych i okolicznych księży pastorów.

W niedzielę rano o godz. 8-ej nab. w języku niemieckim z kazaniem odprawił ks. Doberstein, II pastor parafji. Tegoż dnia o g. 10 ej odprawione zostało główne, uroczystościowe nabożeństwo. W prezbiterjum zasiedli z jednej strony NPW. Ks. Biskup Dr. J. Bursche w otoczeniu 16 księży pastorów miejscowych i okolicznych. Z dalszych stron zjechali: Ks. Senjor F. Gloeh z Warszawy i Ks. Gross z Zagórowa. Na przykrą uwagę zasługuje fakt, że księża pastorzy i Kolegjum Kościelne łódzkiej parafji Ś-tego Mateusza ostentacyjnie w tej tak ważnej i pięknej uroczystości odmówili udziału. Tem smutniejszym wydaje się ten postępek, jeżeli się zważy, że parafja Ś-tego Mateusza jest córką parafji Ś-tego Jana, i że około zorganizowania jej, zbudowania kościoła dużo trudów miał ks. Sup. J. Drebrich, który zabiegał usilnie u Ks. Biskupa o obsadzeniu na niej obecnego pastora. Po drugiej stronie w presbiterjum zasiedli członkowie Kolegjów Kościelnych parafji Śtego Jana i Śtej Trójcy, a dalej w pierwszych rzędach nawy głównej — przedstawiciele władzy wojewódzkiej, starościńskiej i komunalnej oraz reprezentanci organizacji społecznych i kulturalnych z pocztami sztandarowemi. Pozatem kościół był przepełniony wiernymi, jak za najlepszych czasów śp. ks. Sup. Angersteina.

Ś. p. Ks. Sup. W. P. Angerstein
I pastor parafji Śtego Jana w Łodzi 1865-1928.

Ks. Zygmunt Manitius
II pastor parafji Śtego Jana w Łodzi
1895 — 1911.

Liturgję odprawił ks. radca J. Dietrich, przemowę z przed ołtarza w języku polskim i niemieckim wygłosił NPW. Ks. Biskup Dr. J Bursche. Dostojny mówca skreślił we wzniosłych słowach rozwój tak charakterystycznego miasta, jak Łódź, historję parafji oraz całego ruchu ewangelicyzmu tej dzielnicy przemysłowej od samych początków, oraz wskazał na rolę i zadania ewangelików łódzkich w czasach obecnych — w dobie odrodzonej i niepodległej Polski. — Po odśpiewaniu przez chór miejscowy pieśni, wstąpił na ambonę ks. radca Dietrich, który podniósł znaczenie uroczystości jubileuszowej i wymienił zasługi księży pastorów, którzy już odeszli do wieczności. I NPW. Ks. Biskup, a w ślad za nim i ks. radca Dietrich w przemówieniach swoich wspominali o pierwszym i długoletnim pastorze tej parafji ks. Sup. Angersteinie i o jego zasługach — i to, jak stwierdził w podniosłych słowach Ks. Biskup — nie tylko dla parafji Stego Jana w Łodzi, ale dla całego Kościoła ewangelicko-augsburskiego w Polsce — „*Ks. Sup. Angerstein* — wywodził Dostojny Mówca — *w dziejach naszego kościoła ewang.-augsb. w Polsce pozostanie niezapomniany. Zapisał on swemi zasługami piękną kartę dziejową ewangelicyzmu w naszym kraju*".

Kosciół ewang.-augsb. Śtego Jana w Łodzi.

Podczas całego nabożeństwa przygrywała wspaniała orkiestra ochotniczej straży ogniowej fabryki Karola Scheiblera pod batutą p. Tondorfa, oraz wykonał kilka pieśni chór parafji Stego Jana pod batutą swego dyrygenta p. Bautzego.

* * *

Po nabożeństwie prosto z kościoła księża, parafjanie i członkowie organizacyj śpiewaczych ze sztandarami i orkiestrą udali się na cmentarz. Tam na stopniach mauzoleum Karola Scheiblera wygłoszone zostały przemówienia po niemiecku przez ks. radcę Dietricha i ks. Dobersteina, odśpiewane zostały przez chór i przez zebranych z towarzyszeniem orkiestry — pieśni żałobne, a następnie złożone zostały wieńce na mogiłach zmarłych w ciągu ubiegłego półwiecza księży pastorów: ks. Sup Angersteina i jego małżonki ś.p. Eleonory z Wedlów pastorowej Angersteinowej, ks. Klemensa Rondthalera, ks. T. Patzera, ks. Eug. Engla. Na tem poranne uroczystości zostały zakończone.

Wieczorem tegoż dnia odbyło się jeszcze jedno nabożeństwo z kazaniem, a dnia następnego — religijny koncert.

Dodać należy, że Stowarzyszenie Śpiewacze parafji S-tego Jana w lokalu własnym takież organizacji parafji S-tej Trójcy podejmowało bankietem wszystkich zaproszonych uczestników i gości tej wspaniałej uroczystości.

Ks. Karol Kotula.

Sprawa narodowości a rola kościoła ewangelickiego w Polsce

1. Istota zagadnienia

Podczas pobytu gości skandynawskich w Polsce powiedział ks. Dr. Jörgenson, jeden z najznakomitszych przedstawicieli kościoła ewangelickiego w Danji, że oczy całego protestantyzmu luterskiego zwrócone są na kościół ewangelicki w Polsce, ponieważ on stanowi pomost pomiędzy protestantyzmem a narodami słowiańskiemi, które z racji swej liczby i dziejowego rozwoju powołane są do odegrania ważnej roli w przyszłości Europy.

Ważkie to słowo. Pisano już nieraz o roli ewangelicyzmu w Polsce, dawniej i dzisiaj, jak o tem świadczą artykuły w przedwojennym Zwiastunie Ewangelicznym, n.p. artykuły ks. O. Ernsta w Nr. 1 i 2 roku 1911 i Nr. 2 roku 1913. Ale o roli ewangelicyzmu w Polsce dla świata słowiańskiego jeszcze nie mówiono i nie pisano. A przecież i ta rola godna jest rozpatrzenia i zastanowienia. Że to bowiem nie są frazesy, o tem świadczy ruch ewangelicki wśród Rusinów.

Ale co jest warunkiem spełnienia tej misji? Oczywiście przedewszystkiem żywotność i moc wiary ewangelicyzmu w Polsce. Nie może bowiem oddziaływać na zewnątrz i ożywiać żaden ruch ani kościół, który sam w sobie jest martwy. Wszelka misyjna działalność kościoła zależna była zawsze od jego wiary i mocy ducha.

Ale oprócz tego istotnego warunku jeszcze coś innego. Rolę tę spełnić może ewangelicyzm w Polsce tylko wtedy, jeżeli spełni rolę swą i swoje posłannictwo w narodzie polskim. Bo jeżeli misji swojej w najbliższem otoczeniu nie dokona, to jakże ma dokonać misji swojej nazewnątrz? Warunek ten zaś jest tem ważniejszy, że przyszłość ewangelicyzmu w Polsce zależna jest wogóle od wypełnienia swego dziejowego posłannictwa w Polsce.

Roli tej zaś ewangelicyzm w Polsce wypełnić nie może, jeżeli będzie obcem ciałem w organiźmie narodu, jeżeli się od narodu odgraniczy, chińskim murem niemieckiej narodowości, jeżeli nie weźmie żywego udziału w duchowym rozwoju narodu i społeczeństwa polskiego. Nigdy bowiem nie wywrze wpływu i nie zaszczepi swoich ideałów w narodzie polskim ewangelicyzm o wybitnie niemieckiem obliczu, odgraniczający się wyraźnie i celowo od polskiego społeczeństwa i czujący się częścią obcego, niemieckiego organizmu narodowego. Zbyt bowiem silne i dziejowo uzasadnione są antypatje narodu polskiego do wszystkiego, co niemieckie, i będzie chyba trzeba jeszcze długiego czasu i innego dziejowego rozwoju, nim się stosunki inaczej ułożą i zmienią nastroje.

Że to jest nieodzowny warunek aktywnej roli kościoła ewangelickiego w Polsce, z tego sobie niezacietrzewieni i o przyszłości kościoła ewangelickiego w Polsce przemyśliwający wodzowie kościoła zdają sprawę. Wyczuwają to nawet ci, którym niemiecka narodowość jest ponad wszystko droga, co znalazło wyraz w przemówieniu jednego z księży pastorów na konferencji w Łodzi z przedstawicielami kościoła ewangelickiego w Skandynawji, na której padły wymienione wyżej słowa ks. Dr. Jörgensona. Zrozumiano, że ewangelicyzm w Polsce musi wybierać pomiędzy niemieckością a swojem misyjnem posłannictwem.

Kościół ewanelicgki w Polsce jest bowiem w znacznej większości niemiecki. Niemiecki jest kościół unijny w Wielkopolsce i na Pomorzu, gdzie tylko nieznaczna część wyznawców na pograniczu Śląska i Mazur jest polska. Niemiecki jest kościół ewangelicki w Małopolsce, gdzie tylko zbór w Krakowie i mniejsze grupy w zborach miejskich we Lwowie, Nowym Sączu i t. d. są polskie. Znaczny odsetek Niemców liczy także unijny kościół na Górnym Śląsku. Także kościół ewangelicko-augsburski w Polsce jest przeważnie niemiecki i tylko Śląsk Cieszyński, zbory na pograniczu Śląska i zbory miejskie są w większości lub w znaczniejszym stosunku polskie. Niestety niema dotychczas statystyki, przedstawiającej dokładnie stosunki narodowości w kościele ewangelickim. Lecz choć tylko w przybliżeniu możemy obliczyć stosunek Polaków ewangelików do Niemców ewangelików, to jednak stan faktyczny w ogólnych zarysach jest wiadomy.

Z tego narodowościowego stanu kościoła ewangelickiego w Polsce wynika trudny, dla całości kościoła do rozstrzygnięcia dylemat: czy się w sobie zamknąć, odseparować od otoczenia, usiłować w odosobnieniu zachować wiarę i mowę przodków, czy też wystąpić aktywnie wyjść ze swego odosobnienia, zbliżyć się do tego społeczeństwa, wśród którego się jest postawionym, i nieść mu te wielkie dobra, które kościołowi ewangelickiemu dała reformacja? Zagadnienie to jest tem trudniejsze, że co dla jednych, to jest dla polskiej części kościoła jasne i rozumiejące się samo przez się, to dla drugich t. j. dla niemieckiej większości nie jest tak oczywistem i poważne budzi wątpliwości i zastrzeżenia. Stąd zaś przychodzą rozterki wewnątrz kościoła, grożące mu rozbiciem i, co zatem idzie, osłabieniem.

Przegląd tygodniowy

Tryumfalny powrót min. Becka z Genewy. Powracającego z Genewy min. Becka witała ludność miast polskich, przez które przejeżdżał, bardzo serdecznie i owacyjnie. Na dworcach gromadziły się tłumy publiczności, organizacje ze sztandarami, urządzając na cześć ministra żywiołowe owacje. Na dworcu w Warszawie oczekiwały ministra tysiące ludzi. Minister Beck, w odpowiedzi na przemówienie rektora Michałowicza, oświadczył, że Polska, szanując innych, wymaga szacunku dla siebie, że tej zasady bronił w Genewie i że manifestacje ludności na jego cześć utwierdzają go w słuszności tego stanowiska.

Uzdrowienie stosunków politycznych w Polsce. Poseł z Bloku Bezpartyjnego, Idzikowski, został aresztowany za nadużycia w związku rzemieślników. Prezydent miasta Warszawy, p. Starzyński, zabrał się energicznie do tępienia nadużyć w magistracie warszawskim, gdzie stosunki były bardzo zabagnione. W związku z tem odbędzie się sąd klubowy nad senatorem z BB.

Wyrostkiem, któremu prezydent Starzyński zarzucił wykorzystywanie stanowiska radnego miasta dla osiągania osobistych korzyści. Obóz rządowy przeprowadza energicznie sanację, zarówno wśród swoich szeregów, jak i poza niemi. Świadczy to o wysokim poziomie moralnym obozu. Partje polityczne nigdy nie mogły się zdobyć na ten poziom, pokrywając i tuszując nadużycia „swoich" ludzi.

Z Katowic. „Pielgrzym Polski" donosi, że na pastora kościoła metodystycznego w Katowicach, p. K. Najdera, dokonano napadu przy użyciu kijów i kamieni, w chwili, gdy wracał z zebrania religijnego. Napadu dokonano z namowy miejscowych czynników klerykalnych. Zaznaczyć należy, że zbór metodystyczny w Katowicach, dzięki usilnej pracy p. K. Najdera, czyni ciągłe i szybkie postępy, wzrastając w liczbę wiernych, co, oczywiście, jest solą w oku proboszczów katolickich, gdyż członkowie zboru rekrutują się wyłącznie z pośród b. katolików.

Porażka dyplomacji francuskiej. Dzienniki francuskie, omawiając nagłą dymisję rumuńskiego ministra spraw zagranicznych Titulescu, twierdzą, że jest to porażka dyplomacji francuskiej, gdyż min. Titulescu był najwierniejszym przyjacielem Francji na wschodzie Europy. Niektóre dzienniki posuwają się tak daleko, że przypisują tę dymisję akcji dyplomacji polskiej i włoskiej; Polska miałaby być rzekomo niezadowolona ze stanowiska, jakie wobec jej postulatów zajął min. Titulescu w czasie jesiennej sesji Ligi Narodów.

O uzdrowienie moralne Francji. W całej Francji odbywają się manifestacje przeciw ministrowi sprawiedliwości, Cheron'owi. Zarzucają mu, że umyślnie, z bardzo podejrzanych pobudek, nie doprowadził do rozwikłania afery Stavisky'ego, że dąży do jej zatuszowania, że wspólnicy Stavisky'ego są na wolności, choć nazwiska ich są znane. Zgnilizna tryumfuje. To samo z zamordowaniem Prince'a. Zatarto ślady, a komisja śledcza stara się oczernić zabitego. Cheron, jako minister sprawiedliwości, ponosi odpowiedzialność za ten stan rzeczy. Warto zaznaczyć, że początek tym manifestacjom dała ludność ewangelicka pewnego miasta w Alzacji, wołając w czasie przejazdu Cheron'a: „Precz z Cheronem, żądamy sprawiedliwości."

Jak zrozumieć ten nonsens? „Baseler Nachrichten" pisze: „Czy zastanowił się kto nad nieprawdopodobnym faktem, że kiedy ludzie dziś giną z głodu, jednocześnie niszczy się olbrzymie zapasy artykułów spożywczych, ponieważ ceny na rynku są zbyt niskie." Zajął się tem szaleństwem międzynarodowy komitet dla łagodzenia nędzy światowej, ogłosiwszy statystykę za rok ubiegły. Według opracowanych zestawień, w r. 1933 zginęło na świecie z głodu 2,400.000 ludzi, a odebrało sobie życie z nędzy 1,200.000 osób. W tym samym czasie, dla ustabilizowania cen, zniszczono 500.000 wagonów pszenicy, 154.000 wagonów ryżu, 1,450.000 kg. mięsa, 2,250 tonn cukru i 267.000 worków kaszy.

Represje względem opozycyjnych pastorów. Biskup Rzeszy Müller złożył z urzędu biskupa Wirtembergji, Wurma i mianował na jego miejsce duchownego komisarza w osobie pastora E. Kraussa. Pozatem otrzymali dymisję pastorzy: Mayer-List, Lempp i Bruder. Komisarz würtemberskiego kościoła krajowego zabronił używania nabożeństw do wypowiadania poglądów na temat polityki kościelnej, nie wolno również w prasie, w ulotkach i na zebraniach religijnych wypowiadać jakichkolwiek oświadczeń, tyczących się polityki w kościele ewangelickim Rzeszy.

Biskup Wurm nie podddał się zarządzeniu biskupa Rzeszy Müllera i nadal pełni swe funkcje.

Walka z religją w Sowietach. W Rosji wprowadzono z początkiem roku szkolnego nowe elementarze, w których każda z liter alfabetu opisana jest w antyreligijnym wierszyku; wiersze te mają służyć propagandzie antyreligijnej. Mimo tej propagandy, kierownik akcji bezbożniczej musiał stwierdzić publicznie, że na

PROGRAM

nauki religji wyznania ewangelicko-augsburskiego w publicznych szkołach powszechnych trzeciego stopnia.

KLASA VII.

2 godziny tygodniowo.

Materjał nauczania.

Ewangelja w życiu kościoła i narodów.

A. Pogadanka przygotowawcza na temat: Życie miejscowego zboru.

1. Dom Boży, nabożeństwo, wyznanie. Chrzest. Konfirmacja, Wieczerza Pańska, miejscowe zwyczaje. Szkoła i nauka religji. Opieka nad ubogimi i chorymi, zakłady dobroczynne, stowarzyszenia.

B. Apostoł Paweł i jego praca misyjna wśród Żydów, Greków i Rzymian.

2. Powołanie Pawła, czyli Saul i jego nawrócenie: Dz. Ap. 7,58; 1-3; 9,1-29.

3-8. Praca misyjna.

a) Paweł wobec pogan głosi Boga żywego: Dz. Ap. 14,8-22. Werset 22 (koniec), lub Mat. 5,10.

b) Paweł opowiada Ewangelję o Chrystusie niewiastom w Filipi. Pierwszy zbór chrześcijański w Europie: Dz. Ap. 16,9-15.

c) Paweł dla Ewangelji uwięziony: Dz. Ap. 16,16-40. Wersety 30 i 31.

d) Paweł w Atenach głosi Ewangelję uczonym: Dz. Ap. 17,16-34.

e) Paweł żegna starszych z Efezu i poleca ich Bogu: Dz. Ap. 20,17-38. Werset 35 (koniec).

f) Paweł, ujęty w Jerozolimie, przewieziony do Rzymu, głosi w więzieniu Ewangelję o Chrystusie: Filip 1,12-24.

9-13. Urywki z listów Pawła.

a) Jedna dla wszystkich Ewangelja: Galat 1,7-9; 3,28. Wszyscy zgrzeszyli: Rzym. 3,23. Bóg wierzącym w Chrystusa z łaski grzechy odpuszcza: Rzym. 1,16. 3,24.

b) Pojednany przez Chrystusa z Bogiem rozpoczyna nowe życie: 2 Kor. 2 17-21. Bóg wierzącym Ducha Swego daje: Rzym. 8,9 („Duch Boży mieszka w was"), 8,14; Galat 5,16.

c) Miłość najlepszym darem Ducha: 1 Kor. 13. Miłość i wierność w życiu rodziny, domu (Efez. 6,1-9) i państwa (Rzym 13,7-8).

d) Chrystus naszym Panem w życiu i śmierć: Rzym 8,35-39; 14,7-8.

e) Pieśń: Gdy ze mną Bóg, niech stanie — lub: Toruj Jezu Sam Drogę życia nam.

C. Kościół chrześcijański pierwszych wieków.

14-15. Życie pierwotnego kościoła.

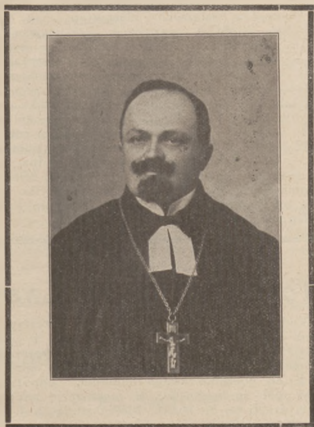
a) Nauka przedchrzestna, nabożeństwo, uczty bratnie i ofiary, modlitwy i Wieczerza Pańska; opieka nad ubogimi i chorymi.

b) Katechizm: o sakramentach chrztu i ołtarza (krótko).

16-19. Rozrost kościoła.

a) Rozpowszechnianie się chrześcijaństwa na Wschodzie i na Zachodzie. Prześladowanie i zwycięstwo w Państwie Rzymskiem Konstantyn Wielki. Męczennicy: Ignacy, Polikarp, Justyn Męczennik.

b) Nauczyciele kościoła: Ambroży, Augustyn, Chryzostom.

S. P. KS. ROBERT GUNDLACH

pastor parafji ew. augsb. w Płocku

ur. 17. X. 1871 r. † 21. IX. 1934 r.

południe od Moskwy powstają i rozrastają się po wsiach ewangelickie społeczności religijne.

Taką emigrację należy popierać! Z wycieczki do Leningradu powrócił statek wycieczkowy „Warszawa," przywożąc 82 pasażerów, podczas gdy z Gdyni wyjechało ich 108. Jak wynika ze sprawozdania kapitana, część pasażerów, po wyjściu na ląd, gdzieś przepadła. Parowiec czekał w porcie kilka godzin i nie doczekawszy się maruderów, odjechał. Domyślić się łatwo, że w Leningradzie pozostali sympatycy Sowietów. Niechże sobie tam siedzą. Pwinniśmy ułatwiać tego rodzaju emigrację. Lepiej mieć wroga poza granicami państwa, niż w kraju. Za ucieczkę nie karać, raczej zachęcać do niej.

Rosja sprzedała jednak kolej wschodnio-chińską Japonji za 170 miljonów jen, a więc w porównaniu z istotną wartością tej kolei, bardzo tanio. W ten sposób usunięte zostało źródło zatargów i najeżeń stosunków rosyjsko-japońskich Cena, za jaką ta kolej została sprzedana, jest pewnym uszczerbkiem dla prestiżu Rosji, gdyż wygląda to tak, jakby Rosja ulękła się Japonji, jednak Sowiety powetowały sobie tę porażkę sukcesem w Genewie, wyrażającym się w przyjęciu ich do Ligi Narodów i w ofiarowaniu im stałego miejsca w Radzie Ligi.

W Palestynie dobrze. Budżet Palestyny wykazuje za rok ubiegły nadwyżkę 2.500.000 funtów szterl. Wkłady oszczędnościowe w banku państw. wzrosły z 7 miljonów na 12 i pół miljona. Rolnictwo rozwija się dobrze, wywieziono 5 miljonów skrzyń pomarańcz. Powstało mnóstwo nowych fabryk. Tel Awiw rozrosła się szybko dzięki napływowi kapitałów, niema zupełnie bezrobocia, owszem daje się silnie odczuwać brak robotników, zwłaszcza na roli.

Znaczenie i wpływy postorów w Stanach Zjednoczonych. Pastorzy amerykańscy zawiązali olbrzymie stowarzyszenie, rozporządzające znacznemi kapitałami, która prowadzi energiczną kampanję przeciw niemoralnym filmom. O wielkim autorytecie i wpływach

D. Kościół rzymsko-katolicki (i grecko-katolicki).

20-21. Rozpowszechnianie się chrześcijaństwa.

a) wśród germanów: Bonifacy;

b) wśród słowian: Cyryl i Metody; chrzest Polski i Rusi.

22-25. Życie kościoła rzymsko-katolickiego.

a) Życie religijne ogółu.

22. Nabożeństwo. Nauka o cudownej przemianie chleba i wina w ciało i krew Chrystusową, ofiara mszalna, święto Bożego Ciała. Cześć Marji Panny i świętych, relikwij i obrazów.

23. Sakrament pokuty. Spowiedź uszna, kary kościelne i odpusty; dobre uczynki jako zadośćuczynienie za grzechy: posty, jałmużna, pielgrzymki do miejsc świętych.

b) Życie zakonne.

24. Reguła zakonna. dobrowolne ubóstwo (na podstawie opowieści o bogatym młodzieńcu (bezżeństwo) 1 Kor. 7,25 (i posłuszeństwo (Łuk. 17,10). Religijność; kontemplacja i nabożeństwa. Biczownicy.

25. Franciszek z Asyżu i Bernard.

c) Ustrój kościoła.

26. Kapłani-pośrednicy; bezżeństwo księży; biskupi-następcy apostołów, papież — następca Piotra i namiestnik Chrystusowy; mianowanie biskupów przez papieża, proboszczów — przez biskupa.

27. Sobory. Walka papiestwa z władzą państwową o sposób powoływania biskupów. Biskup Stanisław i król Bolesław Śmiały. Nauka o nieomylności papieża.

E. Reformatorzy kościoła przed Lutrem.

28. Piotr Waldus idzie z Ewangelją między lud. Kościół potępia go i prześladuje.

Jan Wiclif w Anglji występuje przeciwko niebiblijnym naukom kościoła (czci świętych i relikwij, nauce o transsubstancjacji) i tłumaczy biblję na język angielski.

29. Jan Hus, reformator czeski, piętnuje świeckie życie księży, występuje przeciwko wierze w krwawieniu hostji, przeciwko przyrzekaniu przez papieża odpustu za udział w wyprawie krzyżowej; żąda przywrócenia Komunji pod obiema postaciami; przez papieża wyklęty, przez sobór w Konstancji, jako kacarz, osądzony, zostaje spalony na stosie (1415 r.).

F. Kościół ewangelicko-augsburski.

30-33. Reformator Marcin Luter (1483 — 1546 r.).

a) Młodość Lutra.

30. Lata dziecięctwa. Pobyt na uniwersytecie i klasztorze. Znalezienie biblji. Przełożony klasztoru Staupitz o wierze w łaskę Bożą. Powołanie Lutra na profesora w Wittenberdze. Wykłady listów apostoła Pawła o usprawiedliwieniu z wiary.

b) Początek reformacji.

31. Mnich Tetzel. 95 tez o nadużywaniu odpustów i o potrzebie ciągłej pokuty. 31 października 1517 r. Dysputacja w Lipsku („sobory mogą się mylić"). Bulla papieska, grożąca klątwą. Spalenie bulli.

c) Dalsza praca i walka reformatora.

32. Pisma o potrzebie reformy kościoła. Sejm w Wormacji. Luter wyjęty spod prawa (edykt wormacki). Pobyt na Wartburgu i przekład biblji.

33. Luter jako wizytator. Katechizmy. Sejm w Augsburgu. Melanchton i Konfesja Augsburska.

34-36. Życie kościoła ewangelickiego.

a) Nabożeństwo luterskie.

34. Język narodowy w nabożeństwie. Znaczenie poszczególnych części nabożeństwa: liturgji, kazania, pieśni, modlitwy (kościelnej i przyczynnych), ofiar na cele dobroczynne, Komunja św. treścią wszystkiego —

pastorów w społeczeństwie amerykańskim świadczy fakt, że przedsiębiorstwa filmowe odczuwają już na sobie skutki tej propagandy. Spadek klienteli wynosi w New Yorku 25 procent, w Bostonie 35 proc., w Waszyngtonie 45 proc. Filmiarze próbowali zrazu przeciwstawić tej kampanji olbrzymią propagandą za absolutną swobodą kina, lecz musieli zrezygnować. Przerzucili się więc obecnie na sporządzenie nowych wersyj dawnych filmów lub produkowanie obrazów osnutych na tle powszechnie uznawanych książek i sztuk teatralnych, nie zawierających żadnych jaskrawie niemoralnych fragmentów lub lub tendencyj.

Watykan wobec mniejszości narodowych. W Mańborze w Jugosławji odbył się kongres emigrantów jugosłowiańskich, zamieszkujących Istrję, Tryjest, i Gorycję, prowincje obecnie włoskie, ale zamieszkałe przez ludność słowiańską. Kongres ten przybrał formę wielkiej maifestacji antywłoskiej, protestującej przeciw uciskowi narodowemu, wywieranemu przez Włochy na ludności jugosławiańskiej.

Skrytykowano również ostro Watykan, zarzucając „stolicy apostolskiej" ustępliwość na całej linji wobec rządu faszystowskiego, twierdząc, że Watykan zachowuje grobową ciszę wobec gwałtów i niesprawiedliwości, wobec usuwania słowiańskiego języka z konfesjonału i aresztowania księży juugosławiańskich.

Rzym starożytny, wobec narodów wyznawał zasadę: przebaczać ukorzonym, a zuchwałych korzyć Watykan dzisiejszy wyznaje w polityce zasadę odwrotną: korzyć się przed potężnymi, a deptać słabych i upośledzonych.

Polska Y. M. C. A. — dobro Państwowe ponad dobrem jednostki. W Krakowie zakończyły się obrady delegatów polskiej Y.M.C.A. Zjazd uchwalił deklarację ideową, która zawiera wskazania w pracy dla młodzieży, zgrupowanej w Y.M.C.A.

Deklaracja zaleca walkę z karjerowiczowstwem i stawianie dobra państwa ponad dobro jednostki, wzywając młodzież do wyplenienia tkwiących w społeczeństwie przesądów kastowych i klasowych.

Polska Y.M.C.A., wyznająca i realizująca hasło: prawem najwyższem — dobro Państwa — była, jak wiadomo, zaciekle zwalczana przez prasę klerykalną metodami, w których oszczerstwo było najważniejszym argumentem. Kampanja prasy klerykalnej przeciw Y. M. C.A miała swe jedyne źródło w tem, że Y.M.C.A. była i jest organizacją przenikniętą nawskroś duchem Ewangelji, że wywodzi się z ideologji ewangelicyzmu. Zaznaczyć należy, że hasła: „przedewszystkiem dobro Państwa" — nie uchwala ani nie wyznaje żadna organizacja młodzieży katolickiej, ani Katol. Stow. Młodzieży, ani żadne sodalicje. Te związki potrafią tylko domagać się od Państwa różnych przywilejów, nic Państwu wzamian nie dając.

Z Tow. Pol. Młodz. Ewang.

Wydział prasowy T. P. M. E. przystąpił do wydania broszury pamiątkowej w związku z budową siedziby i nowym okresem życia w stowarzyszeniu.

Broszura omawiać będzie historję i działalność T.P.M.E. od początku swego istnienia. Zapozna ona szerszy ogół społeczeństwa z organizacją młodzieży, a może, dzięki tej broszurze, wieść o istnieniu T.P.M.E. dotrze do niejednego poraz pierwszy.

Wszyscy byli i obecni członkowie sprawdzą z zadowoleniem swój udział w stowarzyszeniu. Załączone fotografje przypomną, ważniejsze momenty z życia T.P.M.E., przywiodą na myśl wiele miłych chwil poświęconych wspólnej pracy i zabawie. Przed oczyma przesuną się twarze założycieli i kierowników T.P.M.E., zarządy i sekcje stowarzyszenia, a także rodzaj i wydajność ich pracy, przedstawione w cyfrach i na wykresach

---

Jezus Chrystus, jedyny pośrednik między Bogiem a ludźmi. Koloss. 3,17.

b) Życie powszednie.

35. Nabożeństwo domowe. Życie w rodzinie (na podstawie: Luter w swojej rodzinie). Praca zawodowa. Godziwe rozrywki. Usługi społeczne we własnym zborze i w kościele (misja wewnętrzna i zewnętrzna). Obowiązki wobec społeczeństwa i Państwa.

Wszystko — w imię Boga. Galat. 6,2.

c) Ustrój kościoła.

36. Podział kościoła na djecezje, czyli senjoraty, i parafje, czyli zbory. Zbór, jego pastor i starszyzna zborowa. Senjor (Superintendent), Synod, Konsystorz, Biskup (Superintendent Generalny).

G. Kościół ewangelicko-reformowany i inne.

37. Reformatorzy Zwinglji i Kalwin. Charakter kościoła reformowanego: surowość w nabożeństwie i w życiu. Metodyści i baptyści. Społeczność Chrześcijańska. Adwentyści i Sabatyści. Badacze Pisma Swiętego.

H. Reformacja w Polsce.

38. Jan Seklucjan. Jan Łaski. Biblja Brzeska i Gdańska. Ks. Samuel Dąmbrowski. Reformacja na Śląsku.

39. Zakon jezuitów i upadek reformacji. Konstytucja 3 Maja. Napływ rzemieślników i kolonistów niemieckich do Polski w okresie przed i porozbiorowym. Nowe zbory i szkoły ewangelickie (kantoraty).

Ks. Dr. Leopold Marcin Otto.

I. Jeden święty kościół chrześcijański.

40. Dążenia do zjednoczenia kościołów. Ekumeniczna Konferencja Sztokholmska. Jan 17,20-21. Efez. 4,5-6.

Wyniki nauczania.

Znajomość najwybitniejszych postaci dziejów kościoła chrześcijańskiego, zwłaszcza apostoła Pawła i reformatora Lutra. W związku z tem, znajomość najważniejszych momentów z dziejów ojczystej reformacji oraz zasad kościoła ewangelicko-augsburskiego w odróżnieniu od zasad kościoła rzymsko-katolickiego.

U w a g i.

Cel nauki religji na szczeblu trzecim — ściślejsze związanie życia młodzieży ze Słowem Bożem, wprowadzenie jej w życie współczesne kościoła naszego i uświadomienie wyznaniowe — staramy się osiągnąć:

1) przez zapoznanie młodzieży z najwybitniejszą po Chrystusie postacią biblijną — apostołem Pawłem, na którego nauce niewątpliwie opiera się reformacja Lutra;

2) przez należyte uwydatnienie postaci Reformatora;

3) przez wyjaśnienie zasad i ducha kościoła ewangelicko-augsburskiego, przejawiających się w nabożeństwie, w wierze, w pracy i życiu powszednim.

To też w całokształcie materjału nauczania klasy VII te rozdziały uważamy za najistotniejsze, które poruszają wymienione rzeczy. Pozostałe części materjału, uwzględniające również ważne momenty z dziejów kościoła chrześcijańskiego, jak życie i rozwój pierwotnego kościoła, przygotowanie reformacji, omówić należy w miarę możności. Intencją programu nie jest całkowite wyczerpanie wskazanego obfitego materjału, raczej umożliwienie odpowiedniego wyboru, zależnego od warunków czasu i miejsca nauczania.

Materjał historyczny i na tym stopniu winien być ujęty w obrazy, przyczem należy go stale powiązywać z życiem współczesnem kościoła, nadając w ten sposób nauczaniu charakter życiowy, praktyczny.

Jest to rzut oka wstecz na całość i niejako rachunek sumienia na zakończenie jednego okresu, okresu wysiłków i pracy, okresu dążenia do zdobycia własnej siedziby dla organizacji.

Dotychczas wiele poczynań rozbijało się o brak odpowiedniego lokalu i stąd wiele niedomagań, które usprawiedliwić może zrozumienie warunków dla pracy organizacyjnej w dotychczasowej siedzibie.

Obecnie T.P.M.E stoi przed nowym jutrem, jutrem na które czekało lat 16. Będzie siedziba, będzie na prawdę! Teraz życie stowarzyszenia popłynie raźniej i szerszem korytem.

Wróżymy sobie pięknego i owocnego rozwoju.

Wydz. pras. T.P.M.E.

Zadamiamy uprzejmie, że zamówione fotografje z uroczystości poświęcenia kamienia węgielnego pod własną siedzibę są do odebrania w kancelarji T.P.M.E. plac Małachowskiego Nr. 1. we wtorki, środy i piątki w godz. 20 — 22.

Argan.

Wiadomości z kościoła i ze świata

Z KALISZA.

W niedzielę, dnia 30 września r. b., o godz. 12 w południe, bezpośrednio po nabożeństwie, odbyło się w miejscowym kościele ogólne zebranie parafjan z następującym porządkiem dziennym: 1) sprawozdanie finansowe parafji za czas od 1 kwietnia 1933 r. do 1 kwietnia 1934 r., 2) sprawozdanie kasowe z Domu starców, 3) przyjęcie etatu parafji na następne 3-ch lecie, oraz 4) wybory nowego Kolegjum kościelnego.

Zebraniu przewodniczył z urzędu ks. senjor E. Wende, który też odczytywał sprawozdania.

1) Sprawozdanie kasowe z parafji wykazuje: saldo z roku ubiegłego 318 zł., ze składek kościelnych 10351 zł., za czynności kościelne 3 61 zł., (pokładne) 622 zł., z puszek i ofiar 963 zł., z komornego na plebanji 2980 zł., proc proc. od listów zast. 33 zł., sumy przechodnie 1210 zł., razem zł. 20140. Wydatki wyniosły ogółem zł. 19800, pozostało więc saldo 351 zł. Sprawozdanie przyjęto.

2) Również przyjęto sprawozdanie kasowe z Domu starców, przyczem ks. senjor E. Wende zaznaczył, że Instytucja ta utrzymała i utrzymuje się nadal jedynie dzięki zadeklarowaniu przez szereg parafjan stałych dobrowolnych składek na ten cel. Dały one w roku sprawozdawczym sumę zł 3490. W dochodach figuruje również subwencja Zarządu miejskiego m. Kalisza w sumie zł. 3600.

3) Przyjęto etat na następne 3-ch lecie, który preliminowano w rocznej sumie 20280 zł. Poprzedni etat roczny około 32000 zł.

4) Przyjęto do wiadomości sprawozdanie z czynności ustępującego Kolegjum kościelnego za lat 6, które referował b. szczegółowo ks. senjor E. Wende. Kolegjum odbyło 40 sesji. Za pracę i starania, wykazane w ciągu 6-letniej kadencji dla dobra parafji, ks. senjor Wende złożył członkom Kolegjum serdeczne podziękowanie.

5) Przystąpiono wreszcie do wyborów nowego Kolegjum kościelnego na nowe 3 ch lecie. Głosowano tajnie. Po obliczeniu głosów okazało się, że wszyscy dotychczasowi członkowie Dozoru kościelnego wybrani zostali ponownie, a mianowicie pp: Gustaw Hempel, Hugo Muller, Emil Scharfenberg, Wiktor Schultz, Rafał Stilter i Aleksander Ulrych.

Z kolei największą ilość głosów otrzymali, a zatem uważani są jako zastępcy, pp.: Alfred Fiebiger, Teodor Müller, Juljusz Sowa ski, Edward Szulc, Eward Sztark i Adolf Handke.

Na zakończenie poruszono sprawę nauczania dzieci ewangelickich religji w miescowych szkołach powszechnych. Wyjaśnień udzielił ks. senjor E. Wende, zaznaczając, że dzieci ewangelickich jest około 110, które rozmieszczone są w 16 szkołach. Spowodu braku sił nauczycielskich, wykładających religję ewangelicką (są tylko 3 osoby) oraz zmniejszenia ilości dzieci w tylu szkołach, sprawa przedstawia się trudniej i zachodzi konieczność łączenia dzieci ewangelickich na naukę religji z kilku szkół razem. O ile zaś są jeszcze jakie życzenia i uwagi rodziców, ks. senjor E. Wende prosił, aby rodzice zgłaszali się z tem do kancelarji kościelnej w godzinach urzędowania.

Na tem został wyczerpany porządek dzienny.

Zebranie parafjalne, rozpoczęte modlitwą, zostało również modlitwą o godz. 1.40 w południe zokończone.

Podkreślić należy, że zainteresowanie się parafjan kaliskich sprawami swego zboru było względnie słabe. A tak wiele się gwarzy i dysputuje w innych miejscach, przy innych okolicznościach!

P. Z.

WIELKI SUKCES ESPERANTA WŚRÓD PROTESTANTÓW.

Zarząd Międzynarodowego Chrześcijańskiego Związku Esperantów (K. E. L. I.) komunikuje o wielkim sukcesie w związku z XXVI międzynarodowym Kongresem w Sztokholmie.

Podczas obradowania Kongresu odbywały się specjalne posiedzenia związku, w których brało udział 270 osób z 19 krajów i nabożeństwo oficjalne w języku Esperanto w „Starkirken." Na nabożeństwie było obecnych 600 nabożnych.

Protestanci szwedzcy okazali swe wielkie zainteresowanie dla idei międzynarodowego języka.

W szwedzkim związku „Misyjnem" posługiwali się Esperantem księża i laicy. Dnia 10 VIII r. b. wszyscy uczestnicy kongresu byli zaproszeni do „Immanuelskirken na specjalne posiedzenie misji międzynarodowej, gdzie wszystkie obrady toczyły się w języku Esperanto. Należy zaznaczyć że szwedzki — związek misyjny wydał w tym języku specjalną broszurę p. t. „Stosunki religijne w Szwecji", która zawiera cenne wzkazówki dla esperantystów chrześcijańskich.

Wielki dziennik szwedzki „Svenske Morgenbladet" udzielił wiele miejsca kwestji języka międzynarodowego i na łamach swych opublikował szczegóły o protestanckim ruchu esperanckim. Lecz do największego sukcesu należy zaliczyć obecność na posiedzeniach przedstawicieli wszechświatowego ruchu religijnego. Szwedzki arcybiskup Eidem (nast. arcyb, Söderblooma)piastujący godność prezesa Wszechświatowego związku protestantów, delegował ks. Ankara z Sztokholmu na posiedzenia aby się szczegółowo informować o języku Esperanto.

Na specjalnem posłuchaniu u Arcybiskupa był przyjęty ks. Hoppe z Niemiec jako reprezentant K. E. L. I. który udzielił ks. arcybiskupowi wiadomości o tym ruchu ideowym, Arcybiskup przyrzekł swe poparcie w pracach. K. E. L. I.

NOWY PRZEWODNICZĄCY RADY EKUMENICZNEJ KOSCIOŁÓW. W myśl statutów, urząd przewodniczącego Rady ekumenicznej kościołów piastowany bywa kolejno przez przedstawicieli różnych kościołów. Z tego powodu Rada na ostatniem swem posiedzeniu w Fanö wybrała przewodniczącym na następny okres arcybiskupa prawosławnego Germanosa z Londynu. Arcybiskup Germanos jest zastępcą patryarchy konstantynopolitańskiego i należy do Rady od początku jej założenia. Dotychczasowy przewodniczący Rady — arcybiskup Chichesteru został mianowany przewodniczącym wzdziału wykonawczego Rady Ekumenicznej Kościołów.

MORAWSKA OSTRAWA. „Moravskoslezky Denik" zestawia statystykę dzieci wpisanych w roku bieżącym do szkół polskich, czeskich i niemieckich na Śląsku czeskosłowackim. Według tego zestawienia uczęszczać będzie w obu powiatach, frysztackim i czesko-cieszyńskim 41,103 dzieci do szkół powszechnych i wydziałowych, co ma oznaczać ubytek 274 dzieci w porównaniu z rokiem ubiegłym. W powiecie czesko-cieszyńskim miało zapisać się do szkół czeskich 8,306 dzieci, do polskich 7,161 a do niemieckich 1,707, w powiecie frysztackim do czeskich 16,415, do polskich 4,817 a do niemieckich 2,013 dzieci. „Moravskoslezky Denik" przechwala się, że w obu powiatach Czesi posiadają w ten sposób w szkołach przygniatającą większość, a mianowicie w powiecie frysztackim 68,6 proc. tyleż w czeskocieszyńskim, podczas gdy Polacy mają we frysztackim 21,1 proc., a czeskocieszyńskim 41,7 proc. Zestawienie statystyczne „Moravskoslezkiego Denika" nie jest ścisłe, albowiem w powiecie czesko-cieszyńskim Czesi nie mogą posiadać 68,6 proc. dzieci w swych szkołach, skoro Polacy i Niemcy wykazują ich tam 51,6 proc. Również po zliczeniu wszystkich dzieci w obu powiatach wychodzi liczba 40,503 dzieci, a nie jak podaje „Mrsld" 41,103. Faktycznego stanu w szkolnictwie na Sląsku nie da się dokładnie stwierdzić, ponieważ wychodzące zwykle po upływie długiego czasu statystyki oficjalnie nie wyszczególniają cyfr dzieci uczęszczających do szkół w poszczególnych powiatach. Gdyby jednak twierdzenie „Morsld", że ubytek dzieci wynosi 274 miała być prawdziwem, to wpisy tegoroczne oznaczyłyby sukces szkoły polskiej, która zdołała mimo to utrzymać z małemi odchyleniami dotychczasowy stan posiadania. Natomiast szkolnictwo czeskie musiałoby ponieść poważniejsze straty.

KRÓTKIE WIADOMOŚCI

— Z dniem 1 października b. r. weszła w życie nowa taryfa pocztowa.

Opłatę za listy zniżono z 30 groszy na 25 groszy, za kartki pocztowe z 20 gr na 15 gr. Opłaty na listy w obrocie zagranicznym z 60 gr. na 55 gr., a do Austrji, Węgier, Czechosłowacji i Rumunji z 50 gr. na 45 gr. oraz na kartki pocztowe z 35 gr. na 30 gr. a do 4-ch wymienionych państw, z któremi Polska posiada specjalne umowy, z 30 gr. na 25 gr.

Zniżono opłatę za polecenie w obrocie zagranicznym z 60 gr. na 45 gr.

Nowe opłaty za przekazy wynoszą 20 gr. do 2 zł, a za kwoty ponad 2000 do 5000 zł. tylko 3 zł. Zniesiono całkowicie opłatę za doręczenie przekazów pocztowych, która wynosiła od 5 gr. do 2 zł.

Taryfa telefoniczna również uległa zniżce przeciętnie o 10 proc., tak samo obniżono częściowo opłaty telegraficzne.

Wreszcie w porozumieniu z „Polskiem Radjem" wprowadzono specjalnie zniżoną opłatę radjofoniczną dla wsi. Opłata wynosić będzie 1 zł. zamiast ogólnie obowiązującej taryfy 3 zł. Ta popularna taryfa dla rolników ma na celu przeprowadzenie akcji radjofonicznej na wsi.

— Wydawnictwo Jezuitów w Krakowie zapowiedziało ukazanie się jesienią b. r. wydania całego Pisma św. w jednym tomie. Tekst oparty na tekście przekładu Wujka, uzupełniony zostanie komentarzem.

Jezuici rozpisują subskrybcję na to wydanie Pisma św., oddając je po 16 zł. za egzemplarz. Po terminie subskrybcji egzemplarz broszurowany kosztować będzie 18 zł., a oprawiony w płótno 20 zł.

Całe Pisma św. w wydaniu ewangelickiem kosztuje 3 zł.

Wiadomości Statystyczne Urzędu Parafjalnego

za czas od d. 1 X do 7-X r. b.

Ochrzczono: 6 chłopców.

Śluby: Piotr Henryk Winkler E. A. z Eugenją Zofją Lepis R. K.

Zmarli: Ludwik Harf, art. muzyk l. 58, Helena Winawer l. 44. Juljanna Tauber l. 51. Karol Blum l. 84 Paulina Filipina Lehr l. 20. Stickel syn stolarza 3 mies. 20 dni. Karol Jan Finkelski 1 rok. Jerzy Ludwik Hennig, syn urzędn. 4 mies.

Porządek nabożeństw.

w kościele parafjalnym przy ul. Królewskiej.

Dnia 14 października — XX Niedziela po Trójcy Sw.
godz. 9 rano, naboż., w kaplicy szpital., ks. .p. Loth.
„ 9.15 r., nabożeństwo szkolne, ks. prefekt Krenz.
„ 11 r., naboż. w świetlicy (Wolska 12) ks. w. Dreger.
„ 11,30 r., naboż. w kościele główne, ks. p. Loth.
„ 10 r. nabożeństwo na Kamionku, ks. djak. Rüger.
„ 1.45 r. nabożeństwo dla dzieci, ks. djak. Rüger.
„ 5 pp. naboż. popołudn. (s. konf.) ks. wik. Gumpert.

Uwaga: Oprócz tego nabożeństwo w Pruszkowie i nabożeństwa dla dzieci na Nowem Bródnie, w Piastowie i we Włochach.

Dn. 18.X godz. 8 w. nab. bibl. (sala konf.) ks. p. Michelis.
„ 19 X godz. 9 r. nabożeństwo komunijne.

W Ewang. Kościele Garnizonowym

(Puławska 4)

Dn. 14 października, g. 10 r. naboż. odprawi Ks. F. Gloeh.
Dn. 14.X o godz. 11.15 naboż. dla dzieci, Ks. Sen. Gloeh.

Najciekawsze audycje Polskiego Radja w Warszawie.

od dnia 14. X do 20. X 34 r.

Niedziela dn. 14. X 1934 r. 12.15 Poranek z Filharmonji War 13.00 Odczyt 13.15 Poranek muzyczny 14.00 Płyty 15.00 Pogadanka rolnicza 15.15 Pieśni 15.25 „Przegląd rynków" 15.35 Pieśni 15.45 Odczyt 16.00 Odczyt 16.20 Recital wjolenczelowy 16.45 „Łamigłówki" 17,00 Muzyka taneczna 17.50 Odczyt 18.00 Teatr wyobraźni 19.00 Koncert 19.50 Feljeton 20.00 Koncert 20.45 Dziennik wieczorny 20.55 „Jak pracujemy w Polsce" 21.00 „Na wesołej lwowskiej fali" 21.45 Wiadomości sportowe 22.00 „Skrzynka techniczna" 22.15 Koncert 22.30 Muzyka.

Poniedziałek dn. 15. X 1934 r. 12.10 Koncert 13.00 Dziennik południowy 13.05 Płyty 15.30 Wiadomości o eksporcie polskim 15.35 Przegląd giełdowy 15.45 Koncert 16.45 Lekcja niemieckiego 17.00 Recital śpiewaczy 17.25 „Skrzynka pocztowa" 17.35 Płyty 17.50 Odczyt 18.00 „Skrzynka rolnicza" 18.15 Recital fortepianowy 18.45 Dla dzieci starszych 19.00 Audycja żołnierska 19.25 Chwilka społeczna 19.30 Odczyt 19.50 Wiadomości sportowe 20.00 Muzyka lekka 20.45 Dziennik wieczorny 20.55 „Jak pracujemy w Polsce" 21.00 Koncert 21.45 Odczyt 22.00 Koncert 22.15 Płyty 23.05 Muzyka.

Wtorek dn. 16. X. 1934 r. 12.10 Bajki i groteski 12.45 Dla dzieci 13.00 Dziennik południowy 13.05 Koncert 15.45 Muzyka 16.45 „Skrzynka P. K. O." 17.00 Recital fortepianowy 17.25 Skrzynka językowa 17.35 Płyty 17.50 „Skrzynka techniczna" 18.00 „Wiadomości rolnicze" 18.10 „Życie kulturalne i artystyczne stolicy" 18.15 Muzyka lekka 18.45 Odczyt 19.00 Koncert 19.20 Pogadanka 19.30 Płyty 19.50 Wiadomości sportowe 20.00 Operetka w -ch aktach 20.30 Płyty 22.45 Odczyt 23.05 Muzyka. lekka.

Sroda dn. 17. X. 1934 r. 12.10 Koncert 13.00 Dziennik południowy 13.05 Płyty 15,35 Przegląd giełdowy 15.45 Fragment teatralny 16.00 „U stóp śnieżnych olbrzymów" 16.45 Dla dzieci starszych 17.00 Pieśni 17.25 Pogadanka 17.35 Muzyka 17.50 „Poradnik sportowy" 18.00 „Skrzynka pocztowa rolnicza" 18.10 „Życie kulturalne i artystyczne stolicy" 18.15 Utwory skrzypcowe 18.45 Odczyt 19.00 Recital śpiewaczy 19.20 Pogadanka 19.30 Płyty 19.50 Wiadomości sportowe 20,00 Muzyka 20.45 Dziennik wieczorny 20.55 „Jak pracujemy w Polsce" 21.00 Koncert Chopinowski 21,30 Odczyt 21.40 Kwintet fortepianowy 22,00 Koncert 22.15 Płyty 22,35 Muzyka.

Czwartek dn. 18.X. 1934 r. 12.10 Słuchowisko dla dzieci 12,30 Poranek z Filh. Warsz. 13.00 Dziennik południowy 13.05 „Z rynku pracy 13.10 Poranek szkolny 15,35 Przegląd giełdowy 15.45 Muzyka lekka 16.45 Lekcja francuskiego 17.00 „Teatr Wyobraźni" 17.50 „Skrzynka pocztowa" 18.00 Pogadanka 18.15 Płyty 18.45 Odczyt 19.00 Recital organowy 19,20 Pogadanka 19.30 Płyty 19.50 Wiadomości sportowe 20,00 Koncert 20,35 Opera 23.30 „Rozmowa z angielskiemi słuchaczami 23.45 Koncert 24.00 Odczyt.

Piątek dn. 19.X. 1934 r. 12,10 Płyty 12.45 Pogadanka 13,00 Dziennik południowy 15,35 Przegląd giełdowy 15.45 Koncert 16.45 Audycja dla chorych 17,15 Koncert 17,50 „Przegląd wydawnictw" 18.00 Wiadomości rolnicze 18.10 „Życie kulturalne i artystyczne stolicy" 18.15 Recital skrzypcowy 18.45 Odczyt 19.00 Muzyka lekka 19.20 Pogadanka aktualna 19,30 Muzyka lekka 19.50 Wiadomości sportowe 20.00 „Jak spędzić święto?„ 20.05 Pogadanka 20.15 Koncert symf. 22.30 Recytacje poezyj 22.40 Koncert reklamowy 23.05 Muyyka.

Sobota dn. 20. X. 1934 r. 12,10 Koncert 13,00 Dziennik południowy 13.05 Płyty 15.35 Przegląd giełdowy 15.45 Nowe nagrania na płytach 16.30 Dla dzieci 17.00 Kwartet smyczkowy 17.30 Arje i pieśni 17.50 Odczyt 18,00 Wiadomości rolnicze 18.10 Życie kulturalne i artystyczne stolicy" 18.15 Koncert 18.45 Reportaż 19.00 Recital śpiewaczy 19.20 Odczyt 19.30 Płyty 19.50 Wiadomości sportowe 20.00 Koncert popularny 20.45 Dziennik wieczorny 20.55 „Jak pracujemy w Polsce" 21.00 Recital fortepianowy 21,45 Odczyt 22.00 Koncert 22,15 Muzyka 23,05 „Loża Szyderców" nadaje „Humor rosyjski 23.35 Muzyka salonowa 24.00 Muzyka taneczna.

Przyjmę na stancję dziewczynkę. Troskliwa opieka i pomoc w naukach. Grzybowska 56-53. L. Boksleitner.

Lekcji języka niemieckiego udzielam u siebie w domu i na mieście. Warunki przystępne, ul. Grzybowska 57 m. 53. — Wieczorem. L. Boksleitner.

Ewangeliczka z dobrego domu poszukuje od 15.X zajęcia przy 1 — 2 dzieciach, powyżej 2 lat. Referencje na żądanie. Adres: Dąbie n-Nerem, pow. Kolski z listami Ks. Pastora.

Prenumerata „Głosu Ewangelickiego" wynosi: kwartalnie 3 zł, miesięcznie 1 zł. Wpłacać można w administracji. — Na ręce ks. senior Plebanja przy Ewang. Kościele Garnizonowym Puławska 4. Adres dla czasopism zamiennych i listów do redakcji: Puławska 4, tel. 8.90-15

Redaktor: **Ks. senior FELIKS GLOEH** Wydawca: **Ewang. Sp. Wyd. „Logos"**

Drukarnia „Głosu Ewangelickiego", Warszawa, Puławska 4, tel. 8. 90-15.